СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXI. Число 230. Джерзи Сити, Н. Дж., середа, 3. жовтня, 1923.

VOL. XXXI. No. 230. Jersey City, N. J., Wednesday, October 3, 1923. THREE CENTS

НАСЕЛЕННЄ ОКЛАГОМИ КИДАЄ ВИЗОВ СВОМУ ҐУБЕРНАТОРОВИ

ОКЛАГОМА СИТІ, 1. жовтня. — Населеннє стейту Оклагоми не хоче слухати ґубернатора стейту Волтона та мимо його заборони хоче перевести голосованнє (референдум) над тим, чи поставити його в обжалованнє за надужиттє власти.

Всі просто повітові урядники позаприсягали виборчі комісії, збираючися видно ставити опір 22,000 спеціяльних поліційних аґентів, установленим ґубернатором для стереження виборчих льокалів.

Щоби відложити крізу (переломову хвилю), ґубернатор заявив, що він оголосить пізнійшу дату на голосованнє, але й сього успокоєння урядники по повітах не послухали та завзялися за всяку ціну відбути голосованнє завтра, як се було давнійше означено.

ОТВОРЕННЄ 43-ОЇ КОНВЕНЦІЇ АМЕРИКАНСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРАЦІ

ПОРТЛЕНД, Ореґон, 1. жовтня. — Нині отворено тут річну конвенцію союза американських робітничих юній, Американської Федерації Праці.

Збори розпочав промовою президент організації Самуель Ґомперс, її довголітний голова. Він вказав на справи, які ждуть вирішення на конвенції, отже питаннє діточої праці по фабриках, поправу політичної свободи, і т. д.

КОНВЕНЦІЯ ПРОТИ КУ-КЛАКС-КЛЕНА ТА БОЛЬШЕВИКІВ

Довше задержався він на двох справах, а то на Ку-Клакс-Клені та на большевицькій аґітації серед робітничих юній.

Кажучи про Ку-Клакс-Клена, Ґомперс закидав йому, що він ширить незгоду серед американського народа та розбиває робітничі орґанізації; що він хоче знищити американські засади релігійної свободи та толеранції (терпимости) та хоче роздути національну та расову ненависть. Зібрані своїми оплесками дали до пізнання, що вони годяться зі сими поглядами.

В своїх увагах про большевицьку аґітацію, Ґомперс закидав большевицьким аґентам відому вже акцію за сверлованнєм в юніях зі середини, розбиваннєм їх та добуваннєм собі впливу при помочи провокаторської роботи.

По промові Ґомпера стали читати рапорт виконавчого комітету Федерації Праці про біжучі питання політики робітничих юній.

З ДРУКАРСЬКОГО СТРАЙКУ В НЮ ЙОРКУ

НЮ ЙОРК, 2. жовтня. — Нюйорські друкарі, котрі рішили вертати до роботи та покінчити близько двотижневий страйк, почали вчора громадно вступати в члени межинародної друкарської юнії, котра зробила з властителями ґазет новий контракт.

Вчора зявилася у голови розвязаного тепер льокалю (відділу) друкарської юнії, що вів страйк, депутація друкарів, належачих уже до межинародної юнії та зажадала видачі книжок льокалю. Голова відмовився віддати їх.

ЗЕЛІЗНИЧІ МАШИНІСТИ ТА ПІЧКУРІ ДОМАГАЮТЬСЯ ПІДВИШКИ

КЛІВЛЕНД, Огайо, 1. жовтня. — Юнія зелізничих машиністів та пічкурів доручує всім зелізничим підприємствам, з якими вона мала контракт до 1. жовтня с. р., заяву, що на будуче робітники домагаються підвишки своєї заплати.

Як відомо, сі зелізничі робітники були примушені приняти 1. липня 1921. року рішеннє Робітничої Зелізничої Ради Злучених Держав, обнижуюче їх тодішну заплату о 12 і пів проценту. Тепер сі робітники й жадають привернення скалі заплати, існуючої перед 1. липня 1921. року.

ПЕРШІ СНІГИ

РОЧЕСТЕР, Ню Йорк, 1. жовтня. — З Вотерлю доносять, що там упав перший сніг сеї осени. Сніг упав в ночі, але з огляду на те, що температура (теплота) виносила від 40 до 50 степенів Фаренгайта, зараз стопився.

Сніг падав в цілій північно-західній части стейту Ню Йорк та в стейті Майн.

ПРОПАЛИ НА МОРЮ ДВІ РИБАЦЬКІ ЛОДКИ

НЮ ЙОРК, 2. жовтня. — Прибережна сторожа глядає здовж побережа нюйорського та нюджерзького стейту за двома рибацькими лодками, що виїхали на ловлю риби ще в неділю, а ще й досі не вернули.

На одній з них було кромі пятеро люда залоги ще девять пасажирів, з котрих більшість має польські імена.

Урядники припускають, що обі лоди затонули.

ЕПИСКОП ПРИЗНАЄ ПРОГИБІЦІЮ НЕМОЖЛИВОЮ ДО ВИКОНАННЯ

ВАШИНГТОН, 1. жовтня. — Дуже замітну промову про прогибіцію виголосив на Національній Раді Жінок-Католичок клівлендський епископ Шрембс.

Говорив він, що кождий горожанин Злучених Держав знає в своїм серци, що прогибіційний закон не дасться перевести в життє. Мимо завзятої аґітації в околиці Дітройту піятика не ослабла, а зросла; „кажуть, що аґітація вже ослабла, але тепер маємо в краю більше приватних горалень, як було публичних перед прогибіцією". Він назвав гроші, зужиті американським урядом на виконуваннє прогибіції, майном, викиненим в болото. Він вказав на загально відомий факт, що самі федеральні урядники, які мають перестерігати виконуваннє закона, над прогибіцією кплять собі словами й ділами.

МЕКСИКАНСЬКИЙ ПРЕЗИДЕНТ УСУВАЄ РАДИКАЛЬНИХ УРЯДНИКІВ.

МЕКСИКО, 30. вересня. Президент мексиканської републики Обреґон почав очищувати свій уряд з радикальних урядників.

Ще два тижні дому уряд прогнав кількох большевиків з Ромунії, які дісталися до міністерства просвіти.

НАФТА НА ФАРМІ УКРАЇНЦЯ

Великий нафтовий закіп почали вертіти на фармі колишнього співробітника "Свободи", Сави Чернецького, в Ґілтедж, Монт. Нафтова вежа з приладами стоїть около 25,000 долярів, а цілий закіп стоятиме зверх 60,000 долярів. Знавці і нафтові ґеольоґи доказують, що нафтові жерела на фармі д. Чернецького дуже обильні і находяться в глибині 800 до 1200 футів.

ПРИГОДА ВІТОСА.

Гостинцем Зеґже- Велішем-Яблонне-Варшава, гнало два самоходи. В одному з них їхав "сам" п. Вітос. Група польських хлопів заступила їм дорогу, але коли перший самохід мигнув попри них, град каміння посипався на слідуючий. Скінчилося на потовченню шиб і ліхтарень самоходу. Поліція не вспіла провірити причини такої сердечної овації уладженої п. Вітосови з боку його колишніх однодумців.

ПЕЙДИ ДЛЯ ДУХОВЕНСТВА В ПОЛЬЩІ.

Польське міністерство віроісповідань і просвіти реск. з дня 14. VIII. 1923, ч. 7151 признало почавши від 1. липня 1923 р. дотацію засадничу місячно: а) для Архиепископів по 4,500,000 мп., б) для Дієц. Епископів 4,000.000, ц) для ґенеральних Вікаріїв 3,000.000, д) для членів катол. Капітул 1,700.000, е) для парохів 800.000, ф) для сотрудників і завідателів доч. цер. 600.000, ґ) для богословів дух. сем. 400.000. Повищі засадничі дотації вразі дальшого зросту доріжні будуть зростати, почавши від серпня 1923 р. в тім самім відношенню, в якім будуть зростати платні державних функціонарів і так високість додатку доріжняного за місяць серпень виносить 1) 58 проц. платні серпневої плюс 2) 32 проц. від платні серпневої і від 58 проц. додатку. Високість канцелярійного ричалту і спосіб виплати повисших поборів остають дальше без змін.

СПАРВА ВІЛЬНИ В ЛІЗІ НАРОДІВ.

Правнича комісія при Лізі Народів взяла на дневний порядок нарад справу польсько-литовського спору відносно Вильна. В тій справі вибрано окремий правничий комітет.

Польський представник запротестував проти порушування справи, яку, на його думку, остаточно вирішила рада амбасадорів.

ПАЛЯТЬ ПАНІВ У ГАЛИЧИНІ.

Львівська "Ґазета Цодзенна" доносить, що "збордняре зпод знаку кс. Шептицкего" підпалили фільварок Стаї в Равщині, власність Челени Бялоруської. Згоріла стодола з 8 вагонами збіжа і кератова молотільня. Шкода виносить около 200 міліонів. Тасама часопись доносить зі Станиславівщини, що "останніми тижнями трапилося в тамошньому повіті кілька актів саботажного підпалу польських дворів. Шайка українських "збірув" кінно нічю підїздить під стоги збіжа і підпалює їх, не дивлячись на сторожі, якими збіжє обставлене. Тісамі "українци збродняре" підпалили нічю з 4. на 5. вересня фільварок Чарторийського в Долішнік Теплицях. Шкода виносить кількадесять міліонів. "Саботажі" занотовано і з других селах ярославського повіту.

БАНДИТИЗМ У ЛЬВОВІ.

В горішній области Личаківської дільниці напали недавно нічю на різника Сильвестра невідомі бандити, які, поколовши його ножами, ограбили і кинули непритомного на улиці. Поліція почала за ними шукати.

УКРАЇНСЬКИ ШКОЛИ У ВИННИКАХ.

В неділю, 9. вересня відбулось у Винниках біля Львова посвяченнє шкільного будинку, в якому приміщені пята виділова кляса і перший рік приватної учительської коедукаційної семинарії УПТ.

ВІЙСКОВИЙ ДИКТАТОР ҐЕССЛЄР ПРИВЕРНУВ СПОКІЙ І ПОРЯДОК В ЦІЛІЙ НІМЕЧЧИНІ

БЕРЛІН, 1. жовтня. — Правительство Штреземана видало нині заяву, в якій повідомляє публику, що привернено порядок в цілій Німеччині.

Війско здавило повстаннє монархістів в Кірстрін, недалеко Берліна, а також і проби заворушень в других місцевостях.

Німецький війсковий диктатор Ґесслер дав собі раду з неспокоями вже з самого зачатку.

Він проголосив теж цензуру на всі вісти з окупованої Ренщини і Рурщини. Відтам можна оголошувати тільки урядові звідомлення німецького правительства.

ГОЛЯНДІЯ БЕРЕЖЕ ГОЛЯНДСЬКО-НІМЕЦЬКОЇ ГРАНИЦІ

ГАГА, столиця Голяндії, 1. жовтня. — З причини неспокоїв в Німеччині голяндське правительство скріпило свої війскові сторожі на голяндсько-німецькій границі, щоби неспокої не перенеслись на голяндську територію.

Кажуть, що ходить о те, аби не пустити німецького престолонаслідника Фрідріха Вільгельма, колиб у Німеччині стався політичний переворот і його покликали на престол.

НІМЕЦЬКІ СОЦІЯЛІСТИ ПОКИДАЮТЬ КАБІНЕТ

БЕРЛІН, 1. жовтня. — В тутешніх політичних кругах говорять, що соціялісти уступлять з німецького міністерського кабінету, та що канцлер Штреземан доповнить кабінет не соціялістами.

ПУАНКАРЕ ХОЧЕ ДІЛ ВІД НІМЕЧЧИНИ

ПАРИЖ, 1. жовтня. — Французький премієр Пуанкаре нині виголосив ще одну патріотичну промову.

Він сказав, що Франція ще далеко від порозуміння з Німеччиною. Він повторив се, що сказав минулої неділі, що Франція не вдоволиться заявою про покиненнє пасивної резистенції, але вижидає діл. Але покищо Німеччина крім обіцянок нічого Франції не дала. Длятого, казав він, добре, що Франція оружною силою стоїть над Реном.

ІМПЕРІЯЛЬНА КОНФЕРЕНЦІЯ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ В ЛОНДОНІ

ЛОНДОН, 1. жовтня. — Нині отворено тут імперіяльну конференцію Великої Британії, в якій беруть участь премієри складових держав імперії. Конференція має потривати 6 неділь.

На отворенню конференції перший виголосив промову британський премієр Стенлі Болдвин.

Він висловився з признаннєм про діяльність Ліґи Народів і про її успіх в полагодженню ґрецько-італійського спору. Він зазначив, що якби не було тої Ліґи і колиб вона не була так полагодила спору, як се вона зробила, то було би прийшло до війни.

Далі спомянув розоружну конференцію у Вашинґтоні, кажучи, що й вона осягнула великий успіх.

Потім говорив про окупацію німецької Ренщини. В сьому ділі, казав він, Велика Британія мала вельми трудне завданнє, бо не хотіла виступати проти Франції ані не хотіла їй помагати. Між Великою Британією і Францією були суперечні погляди про відношенє до Німеччини, але проте се не було перепоною у взаїмному співділанню. Правда, англійська публична опінія була невдоволена ізза терпеливости, яке правительство виявило у відношенню до французької політики, але се було ради бажання зберегти британсько-французьку приязнь.

Потому говорили ще коротко: премієр Канади Мекензі Кінґ, премієр Нової Зеландії Мессі, премієр Південно-Африканської Спілки ґенерал Смутс, премієр Нюфандленду Воррен, премієр Ірляндії Косґрейв і представник Індії, князь Алвару.

З розмов з премієрами тутешня преса вивідалась, що вони є за відокремленнєм Великої Британії в політиці від Европи, лиш один ґенерал Джан Кристіян Смутс є за співділаннєм і за Ліґою Народів.

ТРОЦЬКИЙ КАЖЕ, ЩО БОЛЬШЕВИКИ ПОШАНУЮТЬ ПРИВАТНУ ВЛАСНІСТЬ АМЕРИКАНЦІВ

ЛОНДОН, 1. жовтня. — Бюро Райтера подає депешу з Москви, в якій переказує слова большевицького міністра війни Леона Троцького у справі відношення большевиків до Америки й американських капіталістів.

На запит одного заграничного кореспондента він сказав: „Поки в Америці є приватна власність, американські інтереси будуть в Росії пошановані. Советський уряд додержить як найточнійше всіх умов, які заключить з американськими бизнесменами. Всяка інакша політика була би самовбийством".

ПО ЗЕМЛЕТРЯСЕННЮ В ЯПОНІЇ

ТОКІО, столиця Японії, 1. жовтня. — Японська преса дуже нарікає на методи, яких вживає комітет японських бизнесменів при розділі підмог жертвам землетрясення.

Ґазети пишуть, що засоби поживи, які жертвували самі Японці, гниють в Шібурі ізза недостачі перевозових середників. Засоби, які привезено із Злучених Держав, тепер привозять до Токіо.

Ґенерал Ямаваші, котрий є командантом в навіщенім землетрусом области, де проголошено воєнний стан, заявив, що найкрасше оставити розділ засобів поживи армії, бо вона має потрібну орґанізацію.

Поліція в Йокогамі переводить труси по хатах, глядючи за краденими річами вчасі катастрофи.

ПОВІДОМЛЕННЄ! ПОВІДОМЛЕННЄ!

ДО ЧЛЕНІВ І ПРИХИЛЬНИКІВ У. Н. СОЮЗА:

Після ухвали річного засідання головного уряду У. Н. Союза з 16. лютого 1923 і рішеннем Екзекутиви У. Н. Союза з 26. вересня 1923, сим проголошується три-місячну кампанію єднання нових членів до орґанізації.

Згідно з тим, в слідуючих трох місяцях а то в:

ЖОВТНИ, ПАДОЛИСТІ І ГРУДНИ

Український Народний Союз посередництвом 341 своїх Відділів в Злуч. Державах і Канаді буде приймати

МУЩИН, ЖЕНЩИН І ДІТИЙ

ВІД 1-го РОКУ ДО 55 ЛІТ ВІКУ

БЕЗ ВСТУПНОЇ ОПЛАТИ

НА ОБЕЗПЕЧЕННЯ НА СЛУЧАЙ СМЕРТИ, КАЛІЦТВА АБО НЕВИЛІЧИМОЇ СЛАБОСТИ-НЕДУГИ.

ОБЕЗПЕЧУЙТЕ СЕБЕ І СВОЇ РОДИНИ.

Дораджуйте своїм другам і знакомим вступати в ряди своє-рідної запомогової орґанізації; орґанізації яка вже 30 літ найбільшу користь своїм членам і славу всему українському народови приносить.

Приєднуйте нових членів і членкиць до істнуючих вже відділів.

Орґанізуйте нові відділи, братства, сестрицтва або товариства.

Голосіться по близші інформації до відділових урядників або просто до головної канцелярії У. Н. Союза на адресу:

UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

RECORDING DEPARTMENT

P. O. BOX 76, JERSEY CITY, N. J.

В Джерзи Сіти, Н. Дж., 30. вересня 1923.

ЗА УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ:

І. Каштанюк, гол. рек. секр.

"SVOBODA" (LIBERTY)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ОСТАНКИ ВАРВАРСТВА.

Вчені, що розслідували життя мало-культурних, або, як се звичайно кажеться, „диких" людий, переконалися, що всі люди, стоячі на низькім степени культурного розвою мають специяльні погляди на смерть. Не дивляться вони на смерть людини як на щось неминучого, як на природний довг людини супроти природи, який він скорше чи пізнійше заплатити мусить. Для них смерть се якесь виїмкове явище, якийсь припадок, якому можна запобігти, якийсь случай, в якому все хтось мусів завинити.

Кажуть знова люди, які розслідують людську душу, що людина, яка тратить здоровий розум, звичайно вертається до якогось первісного стану, на якому колись була або вона сама або вся людська раса. Певно й межи божевільними є богато таких, які вважають себе за несмертельних, яким судиться вічність, коли їх ніхто не вбє.

Отся сама думка про можливість вічного життя на землі покутує ще несвідомо в тих усіх, що не дбають про забезпечення своєї родини на случай своєї смерти. В серци таких ще покутує скрита думка, що їм вмирати не прийдеться.

Людина, яка виросла з варварських мрійок, яка наскрізь перенята культурною думкою про неминучість людської смерти, приготовляє свою родину на случай своєї смерти через приступленнє в члени сильної членами та маєтком запомогової організації.

Члени Українського Народного Союза, які організують других Українців та Українок, тим самим підносять їх на висший степень умового розвою, витягають їх з пережитків низького культурного стану.

ЩО ДАЛІ?

Безумовна здача Німеччини поставила Европу перед можливостю далеко йдучих наслідків.

Перший крок після здачі належиться Франції. Вона буде мусіти виступити зі заявою, чого вона хоче від Німеччини. По сій заяві світ буде міг пізнати, чи Франція хоче удержати Німеччину при життю, аби вона заплатила военні відшкодовання, чи хоче вона при помочи воєнних відшкодовань вбити Німеччину.

Осередком світової уваги все таки лишиться Німеччина. Що буде далі з Німеччиною? — отсе питаннє, яке стоїть перед світом. Ніхто не може вгадати відповіди на се питаннє так довго, поки Франція не скаже свого рішучого слова.

Покищо можна сказати, що Німеччина буде далі розкладатися. Над Реном і в Баварії будуть ще більше скріплятися рухи за розбиттєм Німеччини, — мимоходом практична історична наука тим Галичанам, що вічно нарікають на Велику Україну, і тим Наддніпрянцям, що всю свою національну роботу зводять до нарікань на Галичан, — наука, що не все слабість виходить з розбиття, бо деколи розбиттє виходить зі слабости.

Здавалобся, що розбиттє Німеччини буде на руку московським большевикам, щоби здобути собі владу в Берліні. В Москві навіть уже мали появитися німецькі комуністи з чолобитнею та просьбою о допомогу для німецького комунізму. Москва мала відмовити, бо видно боїться, що вирушивши на здобуттє Німеччини для комунізму, стратить Росію.

Словом, ціла Европа виглядає як підмінований дім. Міною є загальне невдоволеннє народів з версайських та ризьких мирів. Леда іскра може запалити знова загально-европейський пожар, який може скінчитися непередвидженими наслідками. В ньому лишень той може виграти, хто як слід оцінить всі чинники та приготується до рішучої та витревалої боротьби.

ЛЯХИ ПРО МИТР. ШЕПТИЦЬКОГО.

Краківський вшехпольський дневник „Ілюстровани Курер Цодзенни" у виданню з 26-ого м. м. п. з. „Затршимани здрайца" так пише про українського митрополита Шептицького:

„Нащадок старої польської (?!!) шляхти (себто митрополит) зрадив (?!!) свій нарід і в допомогою Австрії хотів нанести йому поважний удар, нищучи польскість у Східній Галичині. Се він, у змові з Віднем, кував постійно пляни поділу Галичини і зроблення з неї домени воюючого українізму. Грецько-католицький митрополит був одним з духовних співтворців договору в Берестю і головним мотором заговору проти повстаючої польської держави, заговору, який викликав криваві боротьби у Львові й нещасну війну між братніми народами" і т. д.

• •

Про сю глупу польську мазанину, що митрополит Шептицький Поляк, не варто і писати. Поляки дуже добре знають, що він Українець зі старого українського роду, але се їм найліпше служить до нападів і лайок, коли скажуть, що він Поляк і „зрадив" польський нарід та став працювати для народу українського.

Ми сю безличну ляцьку клевету на українського патріота подали тільки тому, аби Українці в Америці бачили, відки наші кацапи і деякі українські калюмніятори набираються „знання", коли представляють митрополита Шептицького Поляком.

Український загал знає дуже добре, що рід Шептицьких се старий український рід, який був спольщився, а з якого двох братів, Андрій і Климентій, вернулись до віри і нації батьків.

Ляхів, кацапів і тих „наших", що називають митрополита Шептицького Поляком, український загал поставить нарівні.

БОРОТЬБА МУСИТЬ ПРОВАДИТИСЬ ДАЛІ!

Розмова з Президентом ЗУНР д-ром Евгеном Петрушевичем.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Щаслива нагода дала мені змогу побачитись з Президентом Галицько-Українського Уряду д-ром Е. Петрушевичем. Користаючи з цеї нагоди, я дозволив собі поставити п. Президентови низку запитань з обсягу найбільш актуальних справ Західно-Української політики.

Д-р Е. Петрушевич, знаючи, що ця розмова піде до Америки, охоче згодився відповісти на наші запитання. Не всі його відповіди визначаються однаковою повнотою, а деякі, на жаль, витримані в особливо лаконічнім дусі. Та все-ж ця розмова може в значній мірі причинитись до висвітлення багатьох спірних питань нашої сучасної політики. Передовсім вона автентично прецизує погляди самого п. Президента й близьких до нього кругів. Вже цього одного вистачає, щоб українське суспільство в Америці звернуло на цю розмову як найпильнійшу увагу.

Уряд З. У. Н. Р.

— Як Ви дивитесь на теперішне правне становище Уряду ЗУНР? — було наше перше запитаннє до п. Президента.

— Правне становище Уряду ЗУНР, — одповів д-р Е. Петрушевич, — опирається на волі українського народу, висловленій через Українську Національ Раду. Сього становища не може змінити ніяка постороння сила:

Через те рішеннє Ради Амбасадорів з дня 14. березня 1923 р., як рішеннє посторонної сили, не може мати для правного становища Уряду ЗУНР ніякого значіння.

Коли-б хто з Українців признавав, що те рішеннє може мати вплив на правне становище Уряду ЗУНР, то це означало-б, що той Українець **признає не волю українського народу, а волю головних держав Антанти.**

У звязку з цим хочу вияснити становище Уряду ЗУНР до тих головних держав Антанти.

Як переможці в світовій війні, ті держави **присвоїли** собі право суверенности над українськими землями, які творили Західно-Українську Народню Републику, і на цій основі видали ряд актів, що починаються рішенням Найвисшої Ради з 25. червня 1919 р. (згода на польську окупацію Східної Галичини) й кінчаться рішенням Ради Амбасадорів з дня 14. березня 1923 р.

Зі становища суверенности ЗУНР всі ці акти являються актами насильства, і Уряд ЗУНР проти них, як проти таких, протестував.

Коли-ж Уряд ЗУНР звертався до головних держав Антанти з домаганнєм усунення польської окупації Східної Галичини й приверненя державної незалежности ЗУНР, то робив це ось чому:

1. Супроти населення Східної Галичини головні держави Антанти взяли на себе зобовязаннє дати йому змогу виконати право самовизначення.

2. Супроти Польщі головні держави Антанти мали право усунути її окупаційну владу зі Східної Галичини, а Польща мала обовязок кожде зарядженнє головних держав Антанти в справі Східної Галичини виконати.

Не маючи змоги усунути польську окупацію власною оружною юсилою, Уряд ЗУНР звертався до тої посторонньої сили, яка супроти українського народу мала обовязок, а супроти Польщі право це зробити.

Всі ці заходи РУНР не означають признання суверенности головних держав Антанти над Східною Галичиною, а лише мали на меті осягнути такого фактичного стану, який відповідав би правному станови, себто суверенности ЗУНР.

— Які взаємні відносини істнують між Урядом ЗУНР і краєм? — спитали ми далі, — і як ставиться Уряд до резолюції Народного Комітету з дня 30. червня с. р.?

— Відповідь на це запитаннє міститься вже в попередніх виводах, — сказав наш співбесідник. — Уряд ЗУНР опирається на волі українського народу, висловлений через Українську Національну Раду. **Заки не буде цілком легальної постанови,** яка-б відкликувала той вислов української народної волі, доти Уряд мусить уважати себе правно істнуючим і не зважати на поодинокі голоси з краю.

Коли-ж Ви звертаєте увагу на резолюцію Народного Комітету з дня 30. червня, то можу тільки сказати, що Урядови ця резолюція офіціяльно невідома, бо вона офіціяльно ані не була оголошена в партійній пресі, ані не була подана в офіціяльній формі до відома Уряду. Уряд знає про сю резолюцію лише те, що було подано в „Українськім Прапорі", а саме — що **на думку Народного Комітету Уряд з днем 14. березня 1923 р. перестав істнувати.**

Коли Народний Комітет справді ухвалив таку резолюцію, то це, як сказано вище, означало би, що для Народного Комітету є мірodатна не воля українського народу, висловлена через Українську Національну Раду, закріплена нашим державним істнуваннєм та освячена кровю, пролитою в обороні нашої державної незалежности, — а воля головних держав Антанти.

Не потрібую додавати, що рішати про істнуваннє Уряду ЗУНР Народний Комітет, як установа партійна, не має правної компетенції.

Уряд ЗУНР і УССР.

— Скільки правди є в поголосках про договір, підписаний між Урядом ЗУНР та Совітською Україною чи Росією — було нашим слідуючи запитаннєм.

— Можу відповісти коротко, — сказав на це п. Президент: — **ніякого договору між Урядом ЗУНР і УССР не підписано.**

— А як Ви особисто дивитесь на ролю, яку могла-б відограти УССР у справі визволення Західної України?

— До сього часу УССР ставилась прихильно до змагань З. У. Н. Р. визволитися зпід польської окупації й відзискати державну незалежність. Свідчить про це заява голови делеґації совітських републик на мировій конференції у Ризі й заява правительств УССР і Союза Совітських Републик з приводу рішення Ради Амбасадорів.

Яку ролю могла-б УССР відограти в справі визволення західно-українських земель у будучности, **це залежить від того, наскільки її внутрішня еволюція піде в тім напрямі, що вона стане Пемонтом для инших українських земель,** і наскільки міжнародні та внутрішні відносини будуть такі, що вона зможе причинитись до визволення західно-українських земель зпід Польщі.

Український Державний Центр

— Як Ви ставитесь, пане Президенте, до проєкту створення закордоном Українського Державного Центру? Чи повинен той Центр бути Всеукраїнським чи Західно- і Східно-Українським?

— Всеукраїнський Державний Центр може бути або **радянський,** з метою прилучити західно-українські землі до У. С. С. Р., або **протирадянський,** з метою змінити внутрішній лад УССР та її відношеннє до Союза Совітських Републик, а потім зеднати всі українські землі у Соборній Українській Державі.

Приєднуватись західно-українським землям до одного чи другого Центру — значило-б ускладнювати й утруднювати справу свого визволення зпід Польщі.

Положеннє УССР, стан української державної думки та міжнародні відносини вимагають, щоб західно-українські землі звернули всю свою увагу передовсім на визволеннє зпід Польщі і **в сій цілі обєднались в Західно-Український Державний Центр.**

При сій нагоді мушу як найрішучійше застерегтися проти підсовування Урядови ЗУНР **сепаратистичних тенденцій** у відношенню до ідеалу Соборної Української Держави. **Наше становище — соборницьке.** Тільки, на нашу думку, теперішне положеннє українських земель диктує західно-українським землям, поневоленим Польщею такий шлях до соборности, яким від Камянецької катастрофи йде Уряд ЗУНР.

Чергові політичні завдання.

— Що буде далі робити Уряд ЗУНР?

— Задачею Уряду ЗУНК в краю є **скріпити державницький фронт,** захитаний теперішнім Народним Комітетом, і **розширити його на всіх українських землях, поневолених Польщею.**

Задача Західно-Українського Державного Центру на міжнародній арені ясна: вести пропаганду визволення західно-українських земель зпід Польщі і в **рішаючій хвилі,** спираючись на волю краю, **перевести визвольну акцію.**

— А якої політики мав би, на Вашу думку, додержувати край (автономія, пасивний опір, ірляндська боротьба чи инше)?

— Політика краю повинна відповідати нашому державницькому становищу, а саме — **що край творить державу, яка знаходиться під неприятельською окупацією.**

У відношенню до окупаційної влади край не повинен робити ні одного політичного кроку, який можна було-б витолкувати, як визнаннє **окупаційної** влади за владу **правну,** себто як правне визнаннє польської державности над краєм.

У межах цеї основної засади політика краю повинна змагати до **скріплення почуття власної державности й** до такої орієнтації народу, яка щораз більше перетворювала-б нарід у **державницький організм,** істнуючий в окупаційній державі й готовий кождої хвилі підняти боротьбу проти окупаційної влади. Про способи боротьби рішатимуть у кождочасних обставинах компетентні органи національної державної влади.

З цього становища належить рішучо осудити виставлений Народним Комітетом клич автономії українських земель під Польщею, бо він означає примиреннє з польською державністю.

Щодо пасивного опору, то треба перше всього зазначити, що пасивний опір не є рівнозначний з пасивністю. Навпаки, пасивний опір вимагає дуже великого ступня активности як у внутрішній організації, так і в виступах проти окупаційно влади.

Маючи се на увазі, треба сказати, що **основна лінія становища краю повинна бути пасивним опором супроти неприятельської окупаційної влади з як найбільшою активністю у внутрішнім життю і з переходом до активних виступів в цілях оборони, аж доки не прийде час на рішаючу боротьбу за скинення окупаційного ярма.**

— Які політичні завдання має перед собою американська Україна? — запитали ми на закінченнє нашого співбесідника.

На це п. Президент одказав:

— Політичні **завдання американської України** у відношенню до західно-українських земель лишаються такі самі, як були досі, а саме:

1. **Пропаганда ідеї визволення західно-українських земель зпід Польщі перед американським політичних світом і взагалі на міжнародній арені.**

2. **Матеріяльна поміч для ведення державницької політики,** себто для скріплення внутрішніх сил народу в краю й для ведення акції Уряду на міжнародній арені.

Сі задачі сповняли наші американські Браття досі з гідним подиву патріотичним самопожертвованнєм, і це дає запоруку, що вони їх так саме сповнятимуть і надалі.

Берлін, 5. вересня.

Радянин.

СКОРИСТАЙМО З НАГОДИ

На перщій стороні нинішного числа Свободи поміщене звідомленнє про те, що Український Народний Союз приймає нових членів в жовтни, падолисті й грудни без вступного.

Члени Українського Народного Союза певно звернуть добру увагу на се оголошення, памятаючи на те, що воно відноситься більше до них, які вже є членами Українського Народного Союза, як до тих, які ними ще не є.

Оповістка має на ціли облекшити роботу членів та членниць коло приєднування членів до Українського Народного Союза.

Оповістка дає їм можність доказати своє розуміннє ваги організації та свою організаційну справність.

Український Народний Союз отвирає широко ворота для всіх, що хочуть скористати з великих добродійств, як він дає. Члени та членниці Українського Народного Союза повинні привести до гостинного порога добродійного Українського Народного Сюза як найбільше Українців та Українок.

Не ждім на нікого. Робім самі. Робім всі. Покажім, як ми любимо себе, свої родини, свій народ. Не словом, а ділом.

ЕКОНОМІЧНЕ ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ У СТАРОМУ КРАЮ.

(Кореспонденція зі Львова).

(Докінчення)

АСЕКУРАЦІЙНІ ТОВАРИСТВА.

Важною річю в господарсько-економічнім життю народа є асекурація живого і мертвого інвентаря й овочів праці від нещасливих випадків. В Галичині все ще буває дуже богато огнів на рік, тому що хати криті понайбільше соломою. Також град перепадає часто; пересічно буває в Галичині 112 днів градобиття на рік. Асекурація від огню досить у нас поширена, асекурація від елементарних нещасть слабше, а асекурація худоби таки дуже слаба.

Українське асекураційне огневе Товариство **"Дністер"** це найбільше і найповажніще українське товариство в Галичині. **Основане 1893 року.**

В 1922. р. дальше відбився спадок валюти польської на Тов. "Дністер" як і на инших товариствах. Товариство має до поборення тяжкі перешкоди, ставлені польськими властями. А саме Поляки шкодять цьому нашому найповажніщому товариству і силою обезпечують українських господарів у польських асекураційних товариствах (до чого послугуються навіть жандармерією), поширюють неправдиві вісти, що Тов. "Дністер" уже не істнує ліквідується. Наслідком цих переслідувань зменшилось число обезпечень хоч значно збільшилась висота премії. На будинки було **в 1922** році 1555.566 поліс на польських марок 24,906,592.474. — обезпеченої вартости і на 242,637.-96 премії. На обезпечення збіжа і паші було: 1.902 поліс на 1,933.430.000. — мп. обезпеченої вартости і на 13,919,-800.06 мп. премії. На обезпечення инших движимостей: 3.140 поліс на 958,183.237. — обезпеченної вартости і премії 7,056.371.62 мп. **Всіх** будинків обезпечено: 153,786 мешкальних домів і 259.856 господарських і инших будинків, разом 413.642 будинки. Обезпечених церков: 2.612 і приходств 1.-557. Обезпечення ці є в **3.706** громадах, положених у 64 повітах Східної Галичини і 11 повітах Буковини. За 30 літ виплатило Товариство "Дністер" 40.588 шкід у сумі 47,740.942.50 мп. Товариство має такі реальности (доми) у Львові: при вул. Руській ч. 20 (Підвалє 3.) Городецькій 95 і 97, св. Софії ч. 25, св. Войтіха ч. 3, 5 і 7 та в Бруховичах. Тов. "Дністер" уділює запомочи і нагороди на добродійні цили. При Товаристві є **кредитовий відділ, зорганізований як окреме товариство взаїмного кредиту "Дністер"** для уділювання членам, обезпеченим у "Дністрі" асекураційним кредиту.

Значно молодше, бо основане щойно 1911. р. є асекураційне товариство **"Карпатія"** тов. взаїмних обезпечень на життя і ренти (Львів, Руська ч. 18.) З кінцем 1922. року мала "Карпатія" обезпечених членів 1087 на мп. 94,339.000. — за премію мп. 9,188,592. — Фонди Товариства виносили з кінцем 1922 року 5,233.834. — мп.

М. Л.

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ГЛЕСТОНБУРІ, КОНН. Бр. св. Івана Хрестителя, від. 138 повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що триквартальний мітинг відбудеться в неділю, 7. жовтня в гали Кcеньки Дзядик під ч. 123½ Ок ул. На порядку нарад єсть справозданнє урядників за три чверти року. Кождий член обовязаний явитись. Неявившийся член підлягає карі після статута братства. Рівнож будесь принимати нових членів до і до У. Н. Союза без вступного. Тож проситься місцевих Українців, котрі ще не належать, а повинні би належати до нашого братства, прийти та вписатись, а ми вас радо приймемо. — Л. Сидорак, предс.; С. Кунікевич, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Тов. Зоря, від. 69 повідомляє своїх членів, що річні збори відбудуться в суботу, 6. жовтня о годині 7.30 вечером в У. Н. Домі під ч. 217 Іст 6-та ул. Обовязком кождого члена явитись на сих зборах і привести зі собою нових членів як до Товариства так і до У. Н. Союза. — О. Плескун, предс.; Н. Ковб, секр.; В. Мартинів, кас.

ШИКАГО, ІЛЛ. Бр. Рожд. Пресвятої Богородиці, від. 259 буде мати триквартальний мітинг в неділю, 7. жовтня о годині 1. пополудни в парохіяльній гали під ч. 4950 So| Pauline St. Проситься усіх членів, щоб явилися на сей мітинг, бо є богато справ до полагодження. Неявившийся член підлягає карі після статута. — О. Олешко, секр.

НЮ ГЕЙВЕН, КОНН. Тов. Любов, від. 370 повідомляє, що надзвичайний мітинг відбудеться о 7. годині вечером в суботу, 6. жовтня в церковній гали під ч. 127 Парк ул. На порядку нарад суть дуже важні справи до полагодження. — М. Довгий, предс.; Н. Хабінець, секр.

КУРТИС БЕЙ, МД. Бр. св. Петра і Павла, від. 81 повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що в неділю, 7. жовтня о годині 2. попол. в гали церковній відбудеться специяльний мітинг. Всі члени мають явитися на той мітинг бо є дві важні справи до полагодження. Неявившийся член буде підлягати карі після статута. — В. Чачка, предс.; М. Шуба, секр.

ДЕРБИ, КОНН. Тов. Запорожська Січ, від. 23 повідомляє, що мітинг буде дня 6. жовтня. На сей мітинг мусять прибути всі члени відділу під загрозою кари на членів в сумі 50 цнт., а урядників в сумі 1 дол. Ізза відкладання справ з причини браку членів назбиралось богато пильних справ, які можна полагодити тільки при участи повного числа членів.

СТЕЙПЕЛТОН, Н. Й. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 211, повідомляє всіх своїх членів, що річний мітинг відбувся в неділю 9. вересня. Сей мітинг не був попередно оголошений з причини недуги секретара. На тім мітингу вибрано новий уряд. Сей уряд просить всіх членів явитись на слідуючий мітинг і заплатити довги. Мітинг відбудеться 14. жовтня, в неділю, о годині 2.30 пополудни. Неявившийся член підпадає карі 50 цнт., а урядник 1 дол. — В. Карпів, предс.; Д. Фостик, секр.; П. Рій, кас.

ПОСВЯЧЕННЯ БУДИНКУ ШКОЛИ ІМ. ЛЬВА НА ЛИЧАКОВІ У ЛЬВОВІ.

В неділю 9. вересня українська львівська громада взяла численно участь в святі личаківської дільниці. Після Служби Божої в церкві ап. Петра й Павла, відправленої о. Куницьким в асисті двох священиків, зібрані громадяни пішли під проводом о. мітр. Бачинського на ул. Крупярську ч. 15, де о. мітрат Бачинський доконав акту посвячення. Після сього о. правил. Куницький виголосив прекрасну проповідь на тему завдання української школи. Від імени УПТ. промовив дир. М. Галущинський. Підчас свята зібрано 12 міліонів марок на відбудову ще двох знищених будинків, які належать до цеї школи.

о

ДОРОЖНЯ В ЛЬВОВІ.

Один з львівських часописів переводить порівнуючу статистику цін за які можна було купити товар перед війною з тим, що коштує той сам товар нині. І так дякуючи господарці цілого ряду польських урядів — пара черевиків, яка коштувала перед війною 20 корон то є менче більше один корець жита, коштує тепер 2 міліони, то є 5 кірців жита 10 кг. цукру коштувало перед війною около 10 корон — пів кірця жита — нині коштує пів міліона то значить 1 і пів кірця жита. 1 метр доброго сукна перед війною коштував 12 корон, нинні тесаме сукно коштує 1—2 міліонів, то є 4—5 кірців жита.

Клим Поліщук.

ЗЛОЧИННА ТЬМА

(З останніх днів великої війни).

(Докінчення).

III.

По дорозі, помалу, ледве переступаючи з ноги на ногу, ішов хтось сірий і маленький. Побачивши людину, всі наче віджили:

Гей, чоловіке добрий!... Хто ти і куди йдеш сам один в таку тьму?... Йди до нас, так нич не надриватимеш! У нас туга в душі, так зате-ж можемо потішити серце!... Йди сюди, а тут і самогон і музика є... все є... тільки щастя одного нема!... Йди!...

Прохожий стоїть нерухомо і мовчки позирає на воза, на якому сиділи якісь чудні люди. В його грудях заговорило щось передчуттям страшного і він не знав, що робити. Тіло його відчувало страшну втому, яка тягла до воза, а в серці говорило щось болючого трівогою...

Ну, товаришу, скорійше!... Веселійше буде нам і тобі! Знесилився, бідний, так хай відпочинуть ноги твої!...

Ще хвилина вагання й нерішучість прохожого стає рішучістю і він сміливо йде до воза. Вилізаючи на воза, він витирає полою шикері піт на чолі і каже: „Проклятуща дорога, ноги не можна витягти з гразюки, ледве що трийцять верст прошкиндибав за день. Іду, тай іду, що аж під грудьми зболіло. Сили вже такої немає, як то колись була... Позиція моє здоровлє зїла...

Так ти такий самий жовнір, як і ми?! Так і доля наша однаковісенька... Подивись навколо, яка тьма скрізь!... Ми ідемо до дому з порожніми руками... Ха-ха-ха!... і ти, як видно, так само вертаєшся!... Горілки!... Пий, товаришу, горілочку-самогоночку!... Ми за останні гроші придбали її, аби тільки мужицька радість прийшла в наші душі...

Подорожній бере филіжанку і все до краплі, випиває. Йому наливають ще і він знову випиває до дна, не думаючи і невагаючись.

— Так ти справді гарно вмієш пити!... Пий, товаришу, пий скільки влізе в горлянку, бо тільки, бо тільки з горілкою краще в світі живеться!...

І подорожний пе і пе.

Старий лірник знову зводить до неба свої більма і знову ридає його ліра.

Далеко на сході, над лісами і туманами, серед хмар стало пробиватися бліде світло; сходив місяць і його бліде проміня інколи зганяло чорні тіни на лицях подорожних. По оба біч дороги високі дерева стали нагадувати собою чудернацьких велетнів і, здавалося, що вони вели між собою таємничу змову проти цих людей. Шкіряний кажан сполохано пролітав над їх головами, а десь у глибині лісів, пронизливо і роспачливо гукали сови.

Подорожних це майже не цікавило. Одноманитною і сумно, голосом безнадійности, ридала ліра. Филіжанка з саморобкою гуляла, як і раній, а прохожий товариш, під шумом хмелю, весело й задовольнено говорив і говорив:

— Кажу вам, що чоловік, заки він живе на світі, мусить дбати про себе! Щоб там не було, а він мусить бути чоловіком! Зруйнуй усе, поламай замки, а хліба кусок щоб ти мав завжди! Я не такий дурень, як вам здається, щоб вертатися до дому з порожніми руками! Ні, ось моя праця і старанок!

І він з усієї сили гатить себе кулаком у груди.

— Два паперці по 250 карб., а коли їх скласти в один папірець, то буде цілих 500. Кажу вам, що треба дбати!... А папірці такі новенькі, що ви ще й не бачили таких, бо вони тільки що вийшли... Нове правительство випустило їх... Ось вони!... Дивіться!...

Він ростібає шинелю і дістає ізза пазуха біленьку хусточку, з якої виймає дві бумажки, по 250 карбованців кожду, і з реготом махає ними в повітрі. Візник і обидва запасні скамяніли від такої вражаючої несподіванки і мовчки, як зачаровані, дивилися — то на прохожого, то на його гроші. Чоловік із котячими вусами, забувши навіть за своє барильце із самогоном, жадібно простягає руку, щоби переконатися в правдивости слів подорожного; візник теж, покинувши віжки, повернувся на колінах і також простягає для чогось руку, а другий сутуловатий жовнір, сидів вирівнаний, як струна, і пильно стежив за кождим рухом чудного подорожнього. Тільки один сліпий лірник байдуже тягнув свою безкінечну пісню...

— Не дарма-ж був я на тій війні! Що з того, що каптикармце маленький собі чоловік, але за те-ж копійка в нього є! Я зараз іду до дому. Не пускали, але плюнув і сам пішов... Гей, ви, чого роти порозззявляли?! Горілки давайте сюди, а як нестане, то я ще не стільки куплю вам її!... Шануйте мене, кажу вам, а не сидіть бабами!...

Сховав свої гроші за пазуху і сам наливав собі і пив, ні нащо не звертаючи уваги. Він пив і не помічав того, що серед подорожних запанувала якась незрозуміла мовчанка і що ніхто нічого не відповідав на його слова.

В пітьмі чується, як важко дихають подорожні. Два папірці не зникають з їх очей, вони хльостають по їх горячих чолах, як холодні крила кажана. — Цілих 500 карбованців!...

Вони ніяк не можуть зрозуміти того, як у цього чоловіка можуть бути такі великі гроші в той час, як вони без нічого ідуть до дому. А в дома бліда жінка, голодні діти, обірвана хата та сухоребра корова. Навіть копійчаного для дітей не привезуть, а тут перед самим носом, такий самий чоловік, як і вони, гордо хвалиться грішми.

Вони мовчать і так починають розуміти один другого. Один у другому бачать страшну безодню в душі і нестриману жадобу і лють в очах. Вони почувають те, що, скоро мусить статися і із жахом відвертаються один від другого.

Ніхто вже не просить і не пе горілки. Заціпилися вуста їх. Ніхто не просить грати, бо лірник став зайвим зі своєю лірою. Мовчанка душить їх, а язик не всилі вимовити слова. Чутно, як важко сопуть коні і скриплять деревляні колеса в грязюці.

Враз знову озвалася ліра, здавалося, що сама темна ніч розридалася, — самотня, забута, безутішна...

Схвильовані подорожні чують, що в їх серцях прокинулася якась сонна сила, яка ще раз кличе до свідомости, викликає на герць розуму те потворливе чуття, що по злодійському закралося на дні душі.

Кождому з них хочеться вирвати з рук старого ліру і порвати до щенту всі струни, щоб вони не сміли так страшно грати... Щоб не сміли... А лірник усе грає і грає... Жорстоко і немилосердно заставляє струни жалібно ридати...

Задихаючись у пітьмі, мовчать подорожні і, неначе по змові, все тіснійше і ближче підсовуються до прохожого товариша.

Ніхто не сміє глянути в лице другого, ніхто не відчиняє своєї душі, бо душі їх самі собою відчинилися одна перед другою, і кождий бачить у ній прирву зла, де бунтується страшний дух жадоби. Всі три голови зєдналися в одну, могутню і злочинну, яка запалила в собі мозок, витиснула з нього свідомість доброго і витворила страшне і чорне щось.

Прохожий захмелів і, нічого не помічаючи, все ще вигукував:

— Гей ви, чого затихли?! Чи вам позакладало, чи що таке?! Давайте-ж горілки!... Давайт...

Останнього слова він уже не міг скінчити. В темряві неждано витягнулися дві жилуватих, кістлявих руки чоловіка з котячими вусами і, як залізні обценьки, схопили його за горло. І, в той же час, не кажучи собі не единого слова, без усякої змови, не кивнувши один до другого й пальцем, сутуловатий жовнір і поліський дядько-візник, обоє поспішилися простягти до прохожого товариша свої руки і так сплелися в едину силу, едине зло. Позбавлений змоги дихати, прохожий товариш відчайно бється ногами, до крови рве пазурами їх лиця, як скажений пес, гризе їх за руки зубами, але все дарма... Ще міцнійше тиснуть за горло дві кістлявих руки, ще кріпше налягає на груди сотуловатий, ще страшніще бє здоровими, мозолястими, міцними, як залізо, кулаками поліський дядько. Прохожий мукає, як недорізана корова, реве і хропе чудним, далеким, могильним голосом, страшно тіпається в конвульсіях його тіло, а із уст покотилася клубками крівава піна, з якої, як жало гріха, висунувся великий чорний язик, який повільно падає на груди і ті, ще раз страшно здрігнувшись, покірно починають стихати...

Боротьба скінчилася... Лишається ще забрати гроші... Але злочинці розступилися і старалися сховатися по кутках воза. З палаючим жахом в очах, важко дихаючи, вони злякано дивилися на трупа, який витягався і розростався на весь віз. Для них уже нема місця на возі і вони підгортають під себе ноги, щоб не торкатися трупа... Дарма все, труп розростається і роспухає в цілу гору, тиснеться до них і придавлює їх собою. Дріжучи всім своїм тілом, вони з невимовним жахом стежать за трупом, за його великими клянними очима, темним ротом і великим, чорним язиком. Пятьсот карбованців лежать тут, на спухлих, як гора, грудях, але ніхто з них не насміляється простягти туди свою руку.

Сліпий лірник, який нічого не чув за риданням ліри, враз покинув грати і просить горілки. Він просить, але ніхто не чує його є він навіть простягає руку, але ніхто нічого не дає в неї. Тоді він знову бере ліру і знову ридають струни над мовчазним трупом. Старий і сам того не знає, чого так жалібно, так тужно плаче його ліра.

Коли ось один подорожний вискочив із воза і, впавши в гразюку, миттю схоплюється й біжить у тьму лісів. Слідом за ним вискакує другий і також десь зникає. Втікають від жаху свого злочинства і не знають, куди сховатися від нього. Дядько лишається сам один і божевільним поглядом оглядає свого воза, дивиться на трупа, на старого лірника, на свої нужденні коненята і не знає, що робити зараз і що буде завтра, як зійде сонце. Куди сховати цього страшного трупа? Що робити з ним? І, поспішаючись, він вилізає з воза і починає шалено бігти у пітьму, в тумани...

На возі лишається труп і лірник з лірою. Одна пісня і смерть, яку покірно везуть кудись знесилені коненята.

Втікачі біжать усе далі й далі. Втікаючи, вони бояться озирнутися назад і поспішають утікти, як мога дальше від місця страшного злочинства. Всі вони біжать у ріжні сторони, але за кождим із них, окремо, як велетенський кажан, летить цей страшний труп зі шкляними, неморагаючими очима, з чорним, великим, висунутим язиком, з клубками крівавої піни коло вуст і з новенькими кредитками на грудях...

А звідусіль, з усіх кінців великих лісів лунають якісь страшні голоси і в темряві здрігається чогось сама земля...

IV.

...Ось лірник перестає грати. Якийсь час сидить нерухомо і чогось прислухається. Далі помалу починає чогось шукати навколо себе. Руки його наткнулися на трупа і він шарпає його і кричить:

— Гей, чого поспалися?!... Пора вставати, пяниці!...

Дарма! Ні звука йому у відповідь.

— Ну, коли ви так гарно спите, так спіть собі... Тихо спіть... Спіть собі, а я колискової заграю вам...

Запаморочений випитим самогоном, він грає. Тихо поскиглює ліра, тихо везуть коні, тихо поскрипують колеса. І коні, збившись у темряві з незнайомої дороги, звертають над Случ, де глибоко внизу хлюпощуться холодні хвилі. Колеса помалу зсовуються над кручу і, в одну мить, віз блискавицею перехиляється на бік і важким камнем падає вниз і тягне за собою жалібно іржучі коні. Старий лірник хапається за трупа і щось шепоче зляканими вустами. Як частину відірваної громом скелі від своїх берегів, проковтнула Случ свою несподівану жертву.

Ще крик лірника останній і прощальний, ще одне жалібне іржання коней і все стихає в чорних хвилях ріки.

Скінчилося все...

Тиша, важка, як камінь, повільно налягає на ліси і поля.

На сході блідо-рожева смужка тихо яснїе і віщує недалеке сонце.

Мовчки лежать навколо сиві тумани і чогось чекають.

1917—23 р.

ЧОРНІ ДІЯМАНТИ

РОМАН В ПЯТИ ТОМАХ

МАВРА ЙОКАЯ.

(Переклад з мадярського)

ПЕРШИЙ ТОМ.

ТРЕТИЙ ТОМ.

(73)

Висліди з желізниці в долині Бонди.

Отже желізниця в долині Бонди буде вибудована. Князь Вольдемар побитий, а разом з ним і ціла контрміна. Бо є люде, яких добрі жнива полишають вмирати з голоду.

В жокейклюбі стрінувся кн. Вольдемар з князем Теобальдом і підійшов до нього.

„Ти зробився головою моїх ворогів. Ти пустив в рух все, щоб перемогти мене.

„Я запропонував впорядкувати твої дуже розхитані грошені справи; тиж передав їх ворожому до мене дому Каульмана.

„Я просив тебе о руку твоєї внучки, ти обіцяв її мені; а тоді ти видалив її під ріжними причинками з Відня, ітепер я чую, що вона заручена в Пешті з одним капітаном кондотерів, Салістою.

„Я мав охоту до одної гарної жінки, а ти взяв її до своєї палати, лише для того, щоб я її не дістав, і наказав їй ніколи не приймати мене.

„Ти передаєш твій единий вільний від боргів маєток компанії шахраїв, яка хоче сісти мені на голову, і робишся головою цеї спілки.

„Ти вимайстрував, що твому камінновугільному товариству уділили державну ґарантію на желізницю, яка не давати-ме і двох процентів прибутку.

„Ти і сам не знаєш, як високо ти зліз.

„Мені шкода тебе, бо я тебе завжде поважав.

„Але стережись, бо коли я зможу колись стрясти людську піраміду, на верху якої ти своїш, то ти впадеш найнище! —"

По цім він відійшов від князя.

З усіх цих неприемних слів князя Теобальда зачепило лише те, що Анґеля вибрала своїм чоловіком маркіза Салісту.

А його вона про це навіть не повідомила. Він мусів довідатися про це від сторонньої люди. — — — — — — — — — — —

дини.

Отже Бондаварська желізниця буде збудована. Прекрасні чорні діяманти очей гарної жінки вже не потрібні. Їх можна усунути.

Одного дня Евеліна відвідала свого чоловіка в його мешканню. Цей був дуже втішений таким щастям.

„Пане! Я прийшла, попросити вас щось. Від кількох днів я помічаю незвичайну мелянхолію князя Теобальда. Знаете ви її причину?"

„Я знаю її дуже добре! Його внучка, контеса Анґеля, віддалась, і її чоловік, маркіз Саліста, робить заходи, щоб князя поставили під кураотелю за його нерозважне марнотравство."

„В цім нерозважнім марнотравстві я граю напевно також деяку ролю?"

„Ви маєте гострий розум, Евеліно!"

„Це я мушу кінчити! Я скажу князю ще сьогодня, що я полишаю його палату. Я буду йому повік вдячна. Він був мій доброчинець. Ви були також ним; це я мусілаб згадати спочатку; ви дали мені спроможність вчитися і набути освіту; я завдячую вам, що я чогось варта, навіть коли я не маю на собі жадного діяманта. Я можу заробити собі на хліб. Я зроблюся фаховою артисткою. Але я хочу полищити Відень. Я не маю жадної охоти лишатися тут."

„Це ви робите добре, Евеліно. Бачите, як симпатизують наші душі. Я хотів якраз порадити вам те, що ви тепер сказали. Полишіть Відень і йдіть на сцену, використовуйте ваші великі здібности. Я виконаю всі обовязки, які я маю супроти вас як ваш чоловік. Я іду з вами до Парижу; я перенесуся в свій тамошній дім і уряджуся там, щоб могти бути помічним вам. Ви зробите там своє щастя, і тоді ми полишимося на завжде добрими приятелями."

Не зважаючи на те, що Евеліна знала так добре цього чоловіка, вона була досить слабодуха, щоби зворушитися і подумати, що вона можливо всеж не була справедлива до нього.

Це всеж велика жертва, яку він робить для неї, переносячи задля неї своє діло до Парижу.

Вона розуміється не знала, що він робить це лише для того, щоб одного дня могти сказати їй: „Мадам! починаючи від завтрашнього дня ви знов робитеся мадемоазаль! Так наказують французькі закони, які визнають лише ц и в і л ь н и й шлюб."

Чорні діяманти виконали свою повинність, чорні діяманти можуть вернутися туди, звідки вони прийшли.

Каульман мусів перенестися до Парижу і задля великої церковної позички, бо він числив при цім головним чином на французький і бельгійський грошевий ринок.

— — — — — — — — — — —

Отже Бондаварська желізниця буде вибудована, і повітряні замки абата Самуеля наблизилися тепер до свого реального здійснення.

Ця дорога мусить провадити також його до цілі.

Цей успіх дає фірмі Каульман світову славу.

Тепер Каульман може вже зважитися на підприємство европейского значіння. Він належить тепер вже до звізд першого рангу на світовім ринку.

Від біржового барона він піднявся до біржового князя. Коли його позичці пощастить є він біржовим королем.

А імя абата Самуеля починає оточувати блиск авреолі.

Вгорі бачать правлячі мужі, що могутній промовець може бути в їх руці зброєю, яка відрізує нарід від його проводирів і провадить безголову масу в одноцільну державу.

Внизу нарід дивується йому, як свому величньому доброчинцю слово якого має могутній вплив. Доказом цього є те, що в долині Бонди будують желізницю. Всі дванадцять свиток гадають, що вони принесли цю желізницю в своїх рукавах до дому.

Угорське духовенство починає бачити в нім нове сходяче світло.

В Римі його славлять за датки післані святому престолу.

Коли його призначать біскупом, він буде першим угорським прелатом, що займе місце у віденській Палаті Панів.

Міністер буде дивуватися, коли він перебе його проект секуляризації угорських церковних дібр проектом святої позички, яка має бути оперта на тіж самі добра для підтримання римської держави.

Французький і бельгійський грошевий ринок та римська Курія привитають цю позичку осанною, а святий Престол випише імя свого визволителя на золотій таблиці.

Окрім того в Угорщині вважати-муть цю позичку також уратованнем церковного майна, бо гіпотеку правительство ніколи не зможе одібрати.

Далі, примас старий чоловік, а папа ще старійший.

Всі колеса в порядку, машину можна пустити в рух.

Коли перший увінчаний паротяг засвище на рейках долини Бонди, абат Самуель зможе сказати: „Ця дорога провадить до Риму!"

— — — — — — — — — — —

Отже желізниця в долині Бонди буде збудована. Іван Беренд може пророкувати руїну свого власного підприемства.

Завдяки цій желізниці продукти копалень спілки можуть опинитися на світовім ринку і будуть конкуровати не лише з його незначною особою а і з пруським вуглем та англійським залізом. З ним більше не числяться. Велетень оступає по світу семимильовими чоботами.

І в тій-же самій мірі, в якій желізниця користна для копалень спілки, шкідлива вона для його кольонії.

Залізницю провели не через долину, в якій лежить його копальня, хоч це булоб найдешевша і найприроднійша лінія, а знесли гори і прокопали тунелі лише для того, щоб обійти його копальню і протести желізницю повз копальні товариства. Наслідком цього Іван мусить пів дня обходити кругом, щоб дійти до залізниці, бо акційне товариство не відкрило свому конкуренту шлях через Бондаварський маєток до двірця, таким чином за фрахти до залізничої стації він мусить платити о пять, шість процентів дорожче ніж Акційне Товариство.

Отже для нього желізниця є страшним ударом.

Між тим рік наближається до свого кінця. Гірникам треба виплатити обіцяні тантеми; але ані вугіль ані залізо не знаходять більше збуту. Товариство дешевими цінами відібрало від Івана всіх покупців.

У кого лежить готівка, той може казати, що він має зиск, коли він найбільше втрачає. В штудерній мові це називають „брехати у власний мішок", хоч звичайно за це платить чужий мішок.

Ну, цю штуку Іван знає також; він має капітал готівкою, бо він добре господарював; він заощадив декілько тисяч ґульденів, і з ними може він навіть втрачати цілий час, витримати протягом десяти років конкуренцію навіть з велитнем.

Лише, що ці велитні окрім своєї сили мають ще і зручні пальці.

Вони не гидують навіть і дрібними підступами.

Коли був росписаний конкурс на доставу рейок для залізниці в долині Бонди, Іван подумав собі: тепер я зроблю один жарт. Акційне Товариство постачає, як я знаю і обчислив вже, залізо о шість процентів дешевше, ніж воно коштує йому самому. Яж подам залізничному підприємству оферту, в якій я запропоную поставу рейок о десять процентів дешевше, ніж вони коштують мені самому. Я втрачу при цім пятьдесять тисяч ґульденів, але цим я одібю сусіду охоту знижувати так нерозважно ціни.

Невинна людина!

Отакий є вчений, який собі ще уявляє, що лист запечатують для того, щоб зміст його лишився таємницею; він мріє ще про те, що коли відкриють багато запечатаних офертів, то дадуть поставу тому, хто зробить найвигіднійше пропонування.

(Дальше буде).

ЯК ЛЯХИ ПЕРЕСЛІДУЮТЬ УКРАЇНСЬКІ ШКОЛИ.

В Куровичах, пов. Перемишляни, була до війни громадська дво-клясова школа з українською викладовою мовою. В часі війни шкільний будинок розібрано і тепер школа міститься в комірнім по хатах. На весну с. р. прибічна рада громадська з наказним війтом Миколою Шиманським, Поляком ухвалила будувати дві школи: українську і польську (польську для латинників, яких є четвертина громади і яких розговірна мова є українська). Зачали звозити камінь. Українці складали камінь на площу, де стояла давня громадська школа, а латинники на площу, подаровану двором гр. Потоцького, під будову приватної школи "Товаржиства Школи Людовей". Дня 24. серпня війт Шиманський з жандармом Габрилевським почали наганяти всі фіри з камінням на польську площу і не позволяли Українцям звозити матеріял на українську школу. Коли деякі громадяни всетаки скидали камінь на громадськім ґрунті, жандарм виганяв їх, бив кольбою, називав бунтівниками, большевиками і грозив, що подасть їх на кару до староства. Значить, в цілій тій роботі була рука польської повітової влади. Щоб легше опертись польському теророви, українці вибрали дня 26. серпня комітет для будови української школи, зложений із 6 громадян. Тоді війт і жандарми взялись тероризувати передівсім членів сього комітету. Вночі на 27. серпня приказали всім членам, що мають коні, а також вісьмом іншим, українським громадянам зголоситись рано на жандармській станиці з фірами і їхати до Перемишлян по дошки на польську школу. Крім того вислали около 20 людий, а також Українців, ладувати матеріял на залізничу стацію Миколаїв. Таким чином наказний війт і жандарм силують Українців до примусових робіт для польської школи, а рівночасно не позволяють звозити матеріял власними засобами на українську громадську школу. З огляду на такі насильства і безправства Українці громадяни села Курович віднеслись до "воєвудства" в Тернополі і до міністерства освіти у Варшаві з домаганнем, щоби заборонити наказному війтови Шиманському і місцевій державній поліції силувати Українців до чинитьб в користь приватної польської школи; перешкоджати в будові громадської школи з українською викладною мовою, а також, щоби приказати неправно забраний Поляками матеріял звернути комітетови для будови української школи.

КЛІВЛЕНД, О.

Отсим повідомляється шеровців Українського Народного Дому, що триквартальні збори відбудуться дня 7. жовтня, о годині 1. пополудни. Проситься прибути на збори бо є дуже важні справи до полагодження.

ЗА УРЯД У. Н. ДОМУ:
Семен Федик, предс.
Вас. Репужинський, рек. секр.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА"

ЯК ПОЛЯКИ "ВИНАЙШЛИ" И АРЕШТУВАЛИ В ТЕРНОПОЛІ ДРА КОСТЯ ЛЕВИЦЬКОГО.

В четвер 6. вересня вечером був Тернопіль видовищем неаби якої сензації. У відомій на Поділлю реставрації Пунчерта сидів при вечері гурток тернопільських Українців між ними гімн. проф. Бронислав Старецький, управитель дівочої семинарії У. П. Т. в Тернополі. Нараз зявляється в реставрації більший поліційний відділ, уоружений в кріси з наложеними багнетами, в товаристві хмари поліційних агентів, які перед тим обставили уоруженими відділами всі входи до реставрації. Розпочалося леґітимування присутніх осіб. В товаристві поліції знаходився якийсь залізничий урядовець Поляк, незнаний в Тернополі. Він вказуючи на проф. Брон. Старецького заявив, що це др Кость Левицький, який — мовляв — на днях перекрався до Польщі з Чехословаччини. Згаданий залізничий урядовець ціле пополудне слідив проф. Старецького, крутився під "Нар. Торговлею", в будинку якої міститься учит. семинарія У. П. Т. і вечером зявився на поліції, леґітимуючися як урядовець Р. К. Р., та доніс там про прибуття до Тернополя д-ра Костя Левицького, котрого — мовляв — знав давнійше і котрого докладно пізнав, хоч д-р Кость Левицький запустив довшу бороду. Поліція повірила добровольцеви-агентови і переконана, що д-р Кость Левицький прибув до Тернополя на довірочну конференцію з д-ром Ст. Бараном, змобілізувала всі свої сили, щоби зловити "небезпечного" українського діяча. Всі поліційні члени тішилися вже наперед славою і майбутніми похвалами свище, аж тут з цілої справи пшик. Мнимий д-р Кость Левицький вилеґітимувався перед поліцією польською урядничею леґітимацією як місцевий професор державної ґімназії на превелике счудування узброєної поліції і добровольця-агента. Ціла подія відбулася на очах численної публики і стала неаби якою сензацію дня в Тернополі.

НІМЕЦЬКІ КОМУНІСТИ ПОЧЕСЬКИМИ ЧЛЕНАМИ КОЗАЦЬКОЇ ДИВІЗІЇ НА УКРАЇНІ.

Советське правительство іменувало німецьку комуністичну партію почесним членом козацької дивізії, що стоїть на Україні. Торжество з цього приводу відбулось в Житомирі. Прибув на його делеґат німецьких комуністів Гавзер. У промові підніс заслуги червоної армії і заповів революцію в Німеччині. Багато німецьких комуністів іменовано почесними козаками.

ВЯЧЕСЛАВ БУДЗИНОВСЬКИЙ.

НЕ НА МЕНЕ ШИТИЙ.

Оповідання з початку 16-сотих років.

(Продовження)

(3)

— То мабуть якийсь наш земляк-потурнак, яких чимало між Турками і Татарами, між найвисшими достойниками султана.

Мабуть. Я случайно познакомився два роки тому. В р. 1628 гетьман Михайло Дорошенко повів нас у Крим. Мабуть знаєш, що тоді Запорожці помагали ханови Махмет Ґераєви проти турецької партії.

— Знаю. Тоті і я був з моїми обома опікунами у Дорошенка. На жаль, хоч ми тоді побідили, сам гетьман погиб.

— Отже в тім бою, знаєш, ми розгромили велику турецько-татарську армію. Тоді наша ватага полонила гурток турецької старшини, полишеної військом, котре втікло. Ті старшини викупилися і всі вернули до Туреччини, з винятком одного, баші Болюбата. Він сказав, що покидає службу у султана, бо свого віку хоче дожити в супокою, в якій затишній закутині світа. Знайшов пригідне для своїх примх і химер місце на Конці, построїв хутір, спровадив жінку й діти і вже третий рік сидить там. Він навидить мене, бо я йому став в пригоді, коли Запорожці, полонивши його, торгувалися з ним за викупну ціну. Я поміг йому знайти місце на його нинішне житло, я спровадив сюди його жінку й діти, що раньше жили в Бендерах. Перед нашим походом на Ляхів, заки я рішивсь і познакомився з тобою, був я у него. Соромно признатися, але тобі скажу, тобі одному, що саме до сего походу я не дуже палився... В успіх не вірив, чи що. Але дивним дивом той Турок так заохочував мене, що я таки пішов. Він чогось то Ляхів дуже не любить. Хоч його жінка й діти християни, він тих польських християн витопив би в ложці води. Казав, щоби я по поході вернув до него. Як верну не осоромивши моєї лицарської чести і моєї віри... таки так сказав... моєї віри, то дасть мені свою рушницю... Я брехав, говорячи Бідоласі, що йду рушницю купувати. Я маю дістати її даром. Ти будеш мені свідком, що я не покритий соромом вертаю з походу... Хлопче! Як побачиш сю рушницю, тріснеш з досади, що вона не буде твоя.

— З балачки Бідолахи, котрий знае того турка, маю на тебе підзор, що тебе тягне не так рушниця як його гарем.

— Що правда, то не гріх. Гарні дівки. Як побачиш їх, побалакаєш з ними, то й тебе в похід треба буде гнати...

Розмову перебив ґазда, котрий приступив до обох козаків і присівся до них. Він звернуся до Марка.

— То ти козаче... як тебе кличуть?

— Марко Пнівський, — сказав Андрій. — Його батько мав два села! Помер, коли Марко був ще недолітком. Його стрийки так опікувалися сиротою, що коли він вже вийшов з під їх опіки, з цілого маєтку лишилася тільки одна поломана кульбака. Він взяв ніж за пояс, махнув в світ за очи, як неодин голий шляхтич, аж на Запорожу між низовою голотою.

— Справжній бідолаха, — сказав Бідолаха, не такий, як я... То ти, Марку, до Болюбаша по рушницю?

— По рушницю...

— А я кажу, що до його дівки. Лиш не знаю, до котрої. Старшої Варки, чи молодшої Софії?

— Яке вам діло до того?! Може по рушницю, а може до дівки. Може до Варки, а може до Софії. А хоч би до одної і до другої. Як стану потурнаком, то Турок дасть мені обі.

— Не сердися, не горячися. Як ти добрий товариш Андрея, пікльованця моїх добрих приятелів, то я й тобі не ворог. Я маю для тебе раду.

— Не знати, яку? Я впервє бачу вас і ви мене таксамо...

— Але того, до кого ти йдеш, та ще з такими намірами, вже давно давно знаю... Як тобі дівка впала в око, то квапся. Ти бери одну, Андрій нехай бере другу... Але не гайтеся, бо мені бачиться, що старий Болюбаш вже недовго потягне...

— Занедужав?—спитав Марко.

Його недуга старість...

— Він ще не такий старий. Сумніваюся, чи уже дійшов до шістьдесятого року.

— Але його тіло з роду не дуже крепке. І вічні военні походи, в котрих він не пестив себе, підтяли його. Він оноді був у мене. Вертав з Яруги, куди, казав мені, навідуєся що року і то двічи в рік. Ще як бву у Царгороді в султанській службі, рік в рік їздив туди.

— Чи він торгує чим? — спитав Андрій. Нічим не торгує. Він в тій Ярузі має зійтися з якимись людьми. Двічи в рік туди провідати, чи там не дожидають його, або чи не питають за яким Турком якийсь ван Худик і Фед. Залужний з хлопчиною Андрійком Верницяким.

— Вні і мене питав чи я не знаю таких, не чув про таких, — додав Андрій. — Як я виряджався в похід, він просив мене, щоби я розпитував, може почую про таких. Що се може бути?

— Ти питав?

— Не було коли, не було кого. Я ідучи до війська, що збиралося коло Січи, зійшовся і ночував з отсим Андреем і його опікунами Луцевом і Микитичем, тай цілком пристав до них. З иншими козаками я майже не балакав. Потому, в поході, не таке було мені в голові... Не знаете, нащо йому ті Залужний, Худик і Верницький?

— Не скажу. Знаю лише тілько, що з ким лиш зійдеся, згадує про них. Аж до Яруги їздить питати за ними. Бог його знає, на що йому ті люди. Як лиш прийдете до него, безпечно спитає, чи не чули що про Луцева, Худика і Верницького.

— Може то які родичі його? — спитав Андрій.

— Він Турок, — відповів Бідолаха. — Хиба би були родичами його жінки, бо вона з нашої віри. Гадаю, що тобі, Марку, Болюбат скаже в чім діло.

— Чому мав би сказати мені, коли не сказав тобі, старшому ніж я?

— Бо... зятеви скаже більше, ніж принагідному знакомому.

— Ще далеко до того...

— Отже скажу тобі, що не далеко. Він питав мене, чи не знаю козака Марка Пнівського. Питав так, як питає батько дівчини, котрий ще не знає, але хотів би знати чи козак добрий на мужа його доньки. На жаль, я ще не знав тебе. Не знав, що ти приятель Андрея, отже неміг старому нічо сказати про тебе; ні доброго, ні лихого.

Марко, що доси не радо балакав про се діло, тпеер став уважнійше слухати.

— Кажете, балакав з вами про мене? — спитав несміло.

— Балакав. Що йому дуже треба знати, який ти, та що одночасно думав прокотрусь із своїх доньок, виходить з того, про що він балакав зі мною, ще заки заговорив про тебе.

— Про щож таке він балакав?

— Та про що! ... Про себе, про свої діти. Говорив, що доля гірко побила його. Окрім якоїсь великої втрати, про яку зі мною не хотів говорити, турбує його будуччина доньок: За Турка вони не підуть, а козаки, саме через те, що він Турок, не дуже зазирають до него. І дівкам вже пора віддаватися і він хоітв би як найскорше обезпечити їх, бо, як каже, чує свій близький кінець. Він споневіряний военний каліка. Ще до нині під лівою лопаткою сидить куля. Хотів би також, заки вмре, допевнитися, що його жінка, повдовівши, знайде захист у котрого зятя.

— Значить, він дав би доньку за козака?

— А чомуж би ні?! Таки зараз... Бодай одну, щоби став опікуном його жінки і другої доньки... Коваль клепле, поки тепле, отже квапся... Ти до котрої? Старшої, чи молодшої?

— Я ще про не одну не думав.

— Не бреши! Не бреши, що ти лише по рушницю. Бери одну, Андрій нехай бере другу.

Андрій розсміявся.

— Скажіть мені, що я зробив би з жінкою? Чейже не буду носити її в торбі, ганяючися за зьвіром по лісах, нетрах і плавнях. Втікла би від мене.

— Покинеш і бурлацтво. Засидишся в хаті, станеш гречкосієм, палічником.

— Гречкосієм я себе й подумати не годен. Я взагалі не привик сидіти під стріхою.

— Привикнеш. Пильнуючи жінки, й не подумаєш, що є ліс, в лісі зьвір.

— До того не прийде, ні! — Андрій закінчив розмову, крутячи головою.

— Ви в дальшу дороги ще нині, чи переночуєте в мене?

— Гадаю переночувати, — відповів Марко, — бо ми дуже здорожені. На добавок у Андрія прострілена питка. Хоч вже загоїлася, всеж таки ще долягає. Не хочу, щоби прийшов до дівчат штильчукаючи.

— Очивидно, очивидно. Молода гуска погадає, що то не вилічимий коліка, і готова, ще заки пізнасть його близше, відвернутися від него.

— Нехай відвертаєся, відповів Андрій. — Я не до гуски, про котру й не знаю, чи варта на неї глянути.

— Заведіть нас до якого леговища, —Марко перебив розмову. — Я охляв з дороги і крепкий ваш мід... Дуже зрадливий. Засну таки тут, при столі.

— На оборозі буде вам добре? Сіно свіже, вчера звезли.

— Не треба ліпше. Ведіть!

Бідолаха завів їх під оборіг.

— Вони вилізли по стовпі на гору, зарилися в сіно і зараз позасипляли. Пробудилися аж рано. Поснідали і зараз пустилися в дальшу дорогу. До полудня йшли, майже не обзиваючися один до одного. Аж в полудне, коли сіли в тіни дуба та повиймали з торбин мясо і коржі, Андрій спитав.

— Чи ти справді лише по рушницю, чи може, як казав Бідолаха, до дівки?

— Я по одно і по друге. Бідоласі нехотів признатися, але тобі скажу, бо незабаром сам доміркуєшся... або й побачиш власними очима, почуєш власними ухами.

А вона схоче тебе?

— Я з нею вже по слові і її мамуня за мною. Лише батькови ми ще нічого не говорили. Не було коли, бо я виряджавсь в похід і не знав, чи щасливо верну. Я цікавий, чи дівка вже сказала батькови, або чи сам здогадався.

— З того, що, що говорив Бідоласі, виходило би, що дещо вже знае.

Очивидно. Мабуть дівка сказала йому. А може її мама.

— З його балачки виходить також, що він не противний тобі. Як би мав що проти тебе, то й се був би сказав Бідолаха.

(Далі буде).